

hand- leiding

Erfgoed,

dat is keicool !!!

inhouds tafel

1/ inleiding	4	4/ erfgoededucatie	10
		Erfgoed als instrument om op ontdekking te gaan	10
2/ Brussel hier komen wij	5	Erfgoededucatie: een factor van verdraagzaamheid, burgerzin en maatschappelijke integratie	11
De odyssee van tram “92”	5	Op weg naar erfgoededucatie	13
Van reisdagboek tot album, van tram “92” tot Yvette	5		
3/ wat is erfgoed?	7	5/ nu is het uw beurt	14
“erfgoed” volgens het woordenboek...	7	Retourkaartjes	14
“erfgoed” volgens de raad van europa...	8	steekkaart 1/ in alle richtingen	17
“immaterieel cultureel erfgoed” volgens de unesco	8	steekkaart 2/ teken mij een huis!	20
“erfgoed” volgens pierre nora... om over na te denken	9	steekkaart 3/ tussen de benen – skyline	21
Kortom, erfgoed is...	9	steekkaart 4/ rug-aan-rugtekening	22
		steekkaart 5/ nuances... nuances	23
		steekkaart 6/ oog voor detail	24
		steekkaart 7/ fotoquiz	25
		steekkaart 8/ het erfgoed, woordspel	26
		6/ om u te helpen	32

/1

inleiding

Van het station van Schaarbeek naar Fort Jaco maken Ahlem, Bashir, ..., langs de lijn van tram 92 kennis met het Brusselse erfgoed.

In de zon, de regen, de sneeuw, in weer en wind werd de "92" een vervoermiddel om de stad te bekijken en uit te testen. Het resultaat waren veelzijdige ontmoetingen tussen gebruikers, leerlingen en monumenten. Al die momenten zijn vastgelegd in tekst en tekeningen in het persoonlijke reisdagboek dat elke leerling bijhield tijdens de verplaatsingen.

De twaalf tramritten boden de mogelijkheid om telkens een beetje verder te gaan in het verkennen van de wijken die de leerlingen niet kenden ... en om die tegemoet te treden met hun spontaniteit en hun nieuwsgierigheid. Om al die ontdekkingen ook met anderen te delen, beslisten zij een geïllustreerd album samen te stellen.

Brussel hier kom- en wij!

/2

De odyssee van tram "92"

Bij elke uitstap kregen de leerlingen een geheugensteuntje mee: een steekkaart die ze in de klas moesten invullen en die hen herinnerde aan de opdrachten die ze onderweg te doen hadden. De klas werd onderverdeeld in "mediagroepen":

- digitale foto's nemen: momentopnames of geposeerde foto's, panoramische beelden of close-ups, ...
- getuigenissen inzamelen op de tram,
- een digitale video maken met commentaar door de leerling die filmde,
- aantekeningen maken in de vorm van schetsen,
- aantekeningen maken in de vorm van tekst.

Wanneer de leerlingen uit de tram stapten en op ontdekking trokken op de plaatsen die ze bezochten, werkten ze weer in de klasgroep en was een zintuiglijke, speelse en bespiegelende benadering van de ruimte mogelijk.

Van reisdagboek tot album, van tram "92" tot Yvette

Professioneel illustratrice Laurence Afano werkte vier dagen samen met de leerlingen en hielp hen om hun werk op het terrein in een andere vorm te gieten. Op die manier bleef er een levend spoor over van hun ontdekkingen in de vorm van een concreet voorwerp.

/2

In eerste instantie maakten de kinderen kennis met de verschillende stappen bij het tot stand komen van een album en met een woordenschat die nuttig was voor het verdere werk (spoorwegen, schetstekeningen, fotogravure, ...).

Er werd gekozen voor een ludieke en laagdrempelige rode draad: de kinderen zouden een verhaal bedenken rond een personage dat de bezochte plaatsen langs de lijn van de "92" gaat bekijken. Dat personage, namelijk Yvette de vlieg, bood de mogelijkheid om bijzonder interessante beelden van de plaatsen te maken en te gebruiken (opnames in vogelperspectief of in kikvorsperspectief, panoramische beelden, macro-opnames, ...).

Het verhaal dat de kinderen bedachten, werd in de loop van de dagen herwerkt en verschillende keren herlezen. Op die manier konden zij op een concrete en speelse manier vertrouwd raken met de bezochte plaatsen, ze zich gemakkelijk herinneren en ze ook op eenvoudige wijze voorstellen aan personen buiten het project.

Het uiteindelijke resultaat is een harmonievormig boekje waarin het verhaal zich ontwikkelt. Wanneer het boekje opgevouwen ligt, zie je op de keerzijde een kaart van Brussel en de route van tram 92, met illustraties die de leerlingen hebben gemaakt van de bezochte plaatsen en met rondom een grafische voorstelling van de oogst op het terrein: notities, foto's en tekeningen.

Om de plaatsen zo goed mogelijk weer te geven, werd in de eerste plaats gewerkt met fotokopieën van foto's die de kinderen ter plaatse hadden genomen en met de tekeningen uit hun reisdagboek. Die twee bronnen wisselden elkaar op harmonieuze wijze af. Het kleuren gebeurde op basis van gekleurde inkt aangevuld met vetpastels.

/3

Wat
is,
erfgoed?

Enkele definities ter verduidelijking van de concepten voor we in de klas van start gaan met een project over erfgoed.

"Erfgoed" volgens het woordenboek...

Onze grote van Dale omschrijft erfgoed als: "Bezittingen die bij erfenis overgaan". Ook in het Franstalige woordenboek Larousse vinden we een gelijkaardige definitie van erfgoed, die we als volgt kunnen vertalen: "Gezamenlijk goed van een gemeenschap, van een groep mensen, beschouwd als een erfenis overgedragen door de voorouders."

Uit deze definities kunnen we drie sleutelbegrippen afleiden:

- _bezittingen of goederen,
- _een erfenis,
- _overgang of overdracht.

Om de overstap te maken van het “gewone” idee van erfgoed naar dat van cultureel erfgoed, moeten drie voorwaarden tegelijk vervuld zijn:

- _het bekijken vanuit een historisch oogpunt,
- _de bewuste wil tot bescherming,
- _de zorg door een grote groep om het door te geven aan toekomstige generaties.

“Cultureel erfgoed” volgens de Raad van Europa...

“Het culturele erfgoed vormt een geheel van middelen overgeërfd uit het verleden die mensen, ondanks het stelsel van eigendom van goederen, beschouwen als een afspiegeling en een uitdrukking van hun waarden, overtuigingen, kennis en tradities die voortdurend evolueren. Dit omvat ook alle omgevingsaspecten die voortkomen uit de wisselwerking tussen personen en plaatsen in de tijd.”

Kaderconventie van de Raad van Europa over de bijdrage van cultureel erfgoed aan de samenleving, Faro, 27 oktober 2005.

“Immaterieel cultureel erfgoed” volgens UNESCO

« Het immateriële culturele erfgoed omvat zowel de praktijken, voorstellingen, uitdrukkingen, kennis en vaardigheden als de instru-

menten, objecten, artefacten en culturele ruimtes die daarmee worden geassocieerd, die gemeenschappen, groepen en, in sommige gevallen, individuen erkennen als deel van hun culturele erfgoed. Dit immateriële culturele erfgoed, overgedragen van generatie op generatie, wordt voortdurend herschapen door gemeenschappen en groepen als antwoord op hun omgeving, op hun interactie met de natuur en hun geschiedenis en geeft hun een gevoel van identiteit en continuïteit, en bevordert op die manier het respect voor culturele diversiteit en menselijke creativiteit.”

Verdrag betreffende de bescherming van het immateriële culturele erfgoed, Parijs, 17 oktober 2003 (Vertaling Vlaams Centrum voor Volkscultuur).

“Erfgoed” volgens Pierre Nora... om over na te denken

“Een combinatie van afstand en nabijheid, van toe-eigening en van respect, van ontwijding en van wijding, van innerlijkheid en uiterlijkheid. Leren wie wij zijn door te ontdekken wie wij niet meer zijn.”

Kortom, erfgoed is ...

De erfenis van het verleden waar wij vandaag van genieten en die wij doorgeven aan de komende generaties.

erfgoed educatie

Erfgoed als instrument om op ontdekking te gaan

De culturele getuigenissen van vroegere generaties en de gebouwen die onze onmiddellijke omgeving structuur geven, vormen voor jongeren een fantastisch instrument om op ontdekking te gaan. Zij zijn een middel voor wederzijds begrip en communicatie, met respect voor de cultuur en de levenswijze van iedereen. Een uitgelezen didactisch middel om inzicht te verwerven in de processen in onze samenleving, hun oorsprong en hun beperkingen.

Maar hebben wij wel echt geleerd om te zien wat ons omringt? Om de ontwikkeling van de stad of het dorp te begrijpen? Om goed te kijken naar de huizen en gebouwen die onze straten sieren? Om aan de hand daarvan inzicht te verwerven in het leven van de mensen die voor ons hebben geleefd? Om waardering op te brengen voor de afmetingen en de verhoudingen van de monumenten op onze pleinen en de technische hoogstandjes die nodig waren om ze te bouwen?

Door met uw leerlingen een "erfgoedproject" uit te werken, kunt u de jongeren laten zien dat zij het erfgoed kunnen gebruiken als instrument om de wereld te ontdekken. U kunt hun meer aanbieden dan alleen maar stenen, bouwstijlen, namen van architecten of historische personages. Door middel van het omringende culturele landschap kunt u hen in contact brengen met anderen en met de

/4

keuzes die anderen maken in hun bestaan. Probeer hun nieuwsgierigheid te wekken met de vingertoppen, laat hen vragen stellen met een kritische blik en wek verwondering met een luisterend oor...

Iedereen moet leren om zich het culturele erfgoed toe te eigenen (of opnieuw toe te eigenen): het eerst waarnemen (met gebruik van de vijf zintuigen), het begrijpen (interpreteren volgens het eigen analyseschema), ervan proeven (door te vergelijken) en het daarna waarderen (volgens de eigen gevoeligheid). Dan is het mogelijk de plek nader te onderzoeken of zich erdoor te laten aanspreken (waarom hebben sommige mensen op een bepaald moment de nood ervaren om zo een monument te bouwen? Hoe vervulde het zijn functie? Waardoor onderscheidden zich de eigenaars? ...).

Op basis van die ontdekking is het dan mogelijk om conclusies te trekken, door het specifieke voorbeeld te overstijgen en lessen te trekken voor vandaag op maatschappelijk, politiek, cultureel of metafysisch vlak...

Erfgoededucatie: een factor van verdraagzaamheid, burgerzin en maatschappelijke integratie

In de ruimste betekenis vormt erfgoed een uitdaging op zich,

“omdat, het erfgoed het materiële bewijs levert van onze geschiedenis en een houvast biedt aan het geheugen. In dat opzicht kan erfgoed het beste of het slechtste bij mensen naar boven brengen. Wanneer erfgoed wordt benaderd met oog voor de toekomst en de buitenwereld, wordt het een synoniem van humanisme, van democratie en van solidariteit. Wanneer het leidt tot een terugplooiën op het verleden en een verheerlijking van de eigen waarden, zal het leiden tot uitsluiting en ontkenning. In tijden van maatschappelijke en ideologische crisis moeten wij dus waakzaam zijn en onze verantwoordelijkheid opnemen tegenover de jongere generaties. (...) Culturele uitsluiting en onwetendheid beroven mensen van de voordelen van burgerschap, van hun vrijheid en van de mogelijkheid om keuzes te maken. Zij geven aanleiding tot verzet en geweld en voeden het racisme. Erfgoed kan een tegengif vormen voor uitsluiting en onverdraagzaamheid.” (M.C. MUÑOZ).

1/ Erfgoed dient als aanleiding om mensen te ontmoeten en zich te informeren. Het wordt een **MIDDEL OM TE COMMUNICEREN**, n om zich te uiten in moderne bewoordingen (en niet alleen een “onderwerp” om te bestuderen).

2/ Erfgoededucatie moedigt de leerlingen aan om een standpunt in te nemen en zich als vrije en bewuste burgers in te zetten voor constructieve en coherente initiatieven. Iedereen, zowel intellectuelen als “handarbeiders”, validen als mindervaliden, volwassenen als kinderen, creatievelingen als pragmatici, mensen die geïntegreerd of uitgesloten zijn, ... krijgt dankzij erfgoededucatie de mogelijkheid om zich het erfgoed toe te eigenen en het op een **EIGEN MANIER TE INTERPRETEREN**. Door verbanden te leggen tussen “omgeving en erfgoed”, “natuur en materiaal”, “leefomgeving en

bouw” kunnen de jongeren zichzelf een plaats geven in hun eigen omgeving en een standpunt innemen.

3/ Het erfgoed biedt leerkrachten de **MOGELIJKHEID OM OP HARMONIEUZE WIJZE COGNITIEVE, AFFECTIEVE EN HEDONISTISCHE ASPECTEN VAN HET LEREN TE COMBINEREN**. Die benadering vindt veel weerklank bij leerkrachten die overtuigd zijn van het belang van actief onderwijs. Zij sluit nauw aan bij de filosofie van de richtlijnen die gelden in het onderwijs. Erfgoededucatie vervult onder andere de volgende pedagogische doelstellingen:

- _een zintuiglijke benadering van het erfgoed ontwikkelen: educatie op het vlak van kijken, luisteren, voelen, ...
- _aanzetten tot vragen stellen en nieuwsgierigheid wekken,
- _werken volgens de vergelijkende methode en kritische zin ontwikkelen,
- _het uiten en doorgeven van emoties en kennis bevorderen,
- _communicatievaardigheden ontwikkelen om de verworvenheden door te geven door iets te scheppen,
- _opvoeden tot culturele diversiteit, verdraagzaamheid en wederzijds respect,
- _de kennismaking met communicatiemiddelen en de nieuwe media stimuleren.

Op weg naar erfgoededucatie

Wanneer jongeren het culturele erfgoed beter kennen en het zich meer hebben “toegeëigend”, kan het op termijn opnieuw zijn plaats vinden als instrument voor de opbouw en de harmonisering van onze samenleving. Die geleidelijke mentaliteitsverandering kan helpen om initiatieven aan te moedigen voor het “levend” houden van de belangrijkste getuigenissen van dit erfgoed.

nu is
het uw
beurt

Praktische aanwijzingen om in de klas te werken met een “erfgoedproject”, zoals de leerlingen van het vijfde leerjaar A van de gemeenteschool nr.1 van Schaarbeek dat deden in het kader van 'Verscheurend erfgoed'!!!

Retourkaartjes

Het is van essentieel belang dat de leerlingen emotioneel getroffen worden door bepaalde onderdelen van de activiteiten die u hun aanbiedt. Wanneer zij ontroerd zijn, zullen de leerlingen werkelijk zin hebben om verder te gaan. Hiervoor is rechtstreeks contact met het erfgoed absoluut noodzakelijk: geen erfgoedproject “intra muros”, het project moet gebaseerd zijn op bezoeken en uitstapjes.

Ook belangrijk is dat er voortdurend een overgang is van de zaken die de leerlingen beleven en ervaren naar “theoretische” hulpmiddelen. Het is precies die afwisseling die de inzichten van de leerlingen geleidelijk aan zal laten evolueren.

De theorie op zich is een droge en afstandelijke materie, die de leerlingen vaak overrompelt. De beleving op zich laat de leerlingen in hun emoties steken, zonder mogelijkheid om afstand te nemen en

/5

dus de ervaring te begrijpen. Bij de verschillende stappen van het project zult u kunnen vaststellen dat de leerlingen voortdurend van een zintuiglijke en emotionele benadering naar een meer theoretische en cognitieve inhoud worden geleid. Het is precies deze heen-en-weerbeweging die het project zuurstof heeft gegeven en waardoor het geleidelijk aan ook het project van elk van de leerlingen is geworden.

Durven kijken, vertrouwen op de eigen waarnemingen, nieuwsgierigheid wekken, creativiteit ontwikkelen, het erfgoed een bijkomende ziel geven, de leerkracht en de leerlingen begeleiden ... Al die richtlijnen speelden een rol bij het uitwerken van de onderstaande voorstellen om kennis te maken met het erfgoed, die uitgebreid zijn uitgetest met de leerlingen die deelnamen aan het project...

De steekkaarten zijn zo opgesteld dat de belangrijkste doelstellingen duidelijk staan aangegeven. De tips zijn bedoeld als geheugensteun, als een illustratie van mogelijke initiatieven en niet als eenvoudige recepten! Indien nodig kunt u de activiteiten aanpassen aan de leeftijd van de leerlingen waar u mee werkt.

steekkaart 1/ in alle richtingen

doelstellingen

- > Werken aan een zintuiglijke en ludieke benadering van het architecturale erfgoed.
- > Alle theoretische uitgangspunten opzijzetten (die verhinderen de toegang tot het niveau van de waarneming en de emotie) om een andere vorm van contact mogelijk te maken.
- > De belangstelling en de nieuwsgierigheid van de leerlingen wekken.

steekkaart 1/

tips

1/ Klik-klak kodak > een leerling is geblinddoekt en een andere leidt hem naar een architectuurelement dat hij heeft gekozen en plaatst het hoofd van de geblinddoekte leerling in de juiste richting. Als hij klaar is, zegt hij “klik” en geeft een klein tikje op de schouder van de “blinde” leerling. Die zegt “klak” en haalt zijn blinddoek weg, waardoor hij de gelegenheid krijgt om het verrassende detail te ontdekken. Na vijf “foto’s” worden de rollen omgekeerd en wordt het “fototoestel” “fotograaf”.

2/ Geveltoerist > een leerling is geblinddoekt en een andere neemt hem mee en laat hem met de handen een deel van een gevel aanraken (een deur, zuil, brievenbus, ...). Na enkele minuten wordt de blinde leerling weer naar het startpunt geleid. Hij moet daarna met de handen het deel van de gevel terugvinden dat hij voordien heeft betast. Daardoor is hij verplicht om de tastwaarnemingen in zijn geheugen te raadplegen en te “lezen” met zijn handen.

3/ Gevelsnoepjes > voorzie een aantal snoepjes met een verschillende vorm en textuur. Vraag elke leerling om een snoepje te kiezen dat past bij een bepaald architectuurelement. Laat hen hun keuze verklaren aan de hand van alle kenmerken van het snoepje: textuur, smaak, vorm en kleur. Dat verplicht hen om vormen en stoffen en indrukken die ze ondergaan te beschrijven (rechte vormen, ronde vormen, hard, zacht, prikkelend, ...).

4/ Kleurenpalet > laat de leerlingen in het midden van een wit blad een vlek maken met drie waskrijtjes van een verschillende kleur. Daarna vouwen ze het blad in tweeën zodat de kleurvlek in de plooi komt te liggen. Laat hen dan op zoek gaan naar een element in de directe omgeving dat precies dezelfde kleur heeft... de opdracht lijkt onmogelijk, maar door goed te kijken, lukt het altijd.

5/ Een school wissen > blinddoek een groep van 15 à 20 leerlingen en bind ze samen met een grote elastiek. Leid de groep rond op een plek waar er veel te beleven valt op het vlak van geuren, geluiden, temperatuurverschillen (een overdekte markt, een station, ...). Doordat ze zich geblinddoekt in een ruimte bewegen en alleen worden geleid door de bewegingen van anderen, moeten zij zo goed mogelijk gebruik maken van hun andere zintuigen dan het gezicht en daardoor gaan zij de ruimte op een andere manier waarnemen en ervaren.

6/ Het hoofd in de lucht > de leerlingen lopen in een rij achter elkaar, met één hand op de schouder van de leerling voor hen en in de andere hand een spiegel die ze lichtjes schuin, met de spiegelkant naar boven houden. De leerkracht leidt de eerste in de rij bij de hand. Verrassingen en sensatie verzekerd, vooral op plaatsen waar veel ruimtelijke verschillen optreden (zolderingen, gangen, licht, onder de bomen, ...) Daarna volgt een bespreking in groep van deze heel bijzondere ervaring van de ruimte.

steekkaart 2/ teken mij een huis!

doelstellingen

- > Een gevel op een objectieve manier interpreteren.
- > Stilstaan bij het concept van het ritme van een gevel (verticale indeling, horizontale indeling).
- > Aandacht vragen voor de relatie tussen een gevel en de openingen en doorgangen.

tips > Een gerichte schets maken:

- 1/ Het blad verticaal of horizontaal houden afhankelijk van het algemeen silhouet van het te tekenen gebouw.
- 2/ De buitenvorm van de gevel tekenen door maximaal gebruik te maken van het oppervlak van het blad.
- 3/ Kijken naar het aantal verdiepingen, de tekening verdelen in hetzelfde aantal horizontale delen en daarbij de verhoudingen respecteren.
- 4/ Kijken naar het aantal traveeën, de tekening verdelen in hetzelfde aantal verticale delen en daarbij de verhoudingen respecteren.
- 5/ Binnen de "vakken" die op die manier ontstaan, de openingen tekenen: rekening houden met hun vorm en hun afmetingen.
- 6/ Wijzen op de verhoudingen tussen de lege en de volle delen van de gevel, het concept van opbouw of structuur aanbrengen.
- 7/ Afhankelijk van de capaciteiten van de leerlingen de activiteit voortzetten en daarbij de decoratieve details weergeven.
- 8/ De oefening verschillende keren herhalen en de specifieke woordenschat laten doordringen.

materiaal

A3-blad / schrijfplank / potlood + gom + puntenslijper

steekkaart 3/ tussen de benen – skyline

doelstellingen

- > Wijzen op de esthetische kenmerken van een huis of een bouwstijl.
- > De kwaliteit, de complexiteit van een lijn, van een silhouet van een gebouw laten ontdekken door zich los te maken van de materiële aspecten van de constructie.
- > De skyline laten bekijken (de horizonlijn van de bebouwing).

tips

- 1/ Een monument of een architectonisch geheel kiezen.
- 2/ Met de benen gespreid en het hoofd naar beneden gaan staan.
- 3/ Het monument of het stedelijk landschap tekenen zoals je het ziet en niet zoals je het kent.

materiaal

A4-blad / schrijfplank / potlood + gom + puntenslijper

steekkaart 4/ rug- aan-rugtekening

doelstellingen

- > De aandacht trekken op de kenmerken van ruimtes en de variatie in die ruimte.
- > Gebruik maken van een specifieke woordenschat om de ruimte te beschrijven.
- > Lateralisatie van de leerlingen.

tips

- 1/ Werken rond deuren, portieken, bogen, gangen, ...
 - 2/ De leerlingen per twee opstellen in een gang, met de rug tegen elkaar, om een "rug-aan-rugtekening" te maken. De leerling die tekent heeft vooraf niet kunnen kijken naar de binnenkant van de kamer die zijn klasgenoot hem beschrijft. De leerling die kijkt mag niet kijken naar de tekening die tot stand komt dankzij zijn aanwijzingen. Maar de tekenaar mag wel vragen stellen om de verkregen informatie te verfijnen.
 - 3/ Wanneer de beschrijving klaar is, draait de tekenaar zich om en bekijkt wat hij verondersteld werd te tekenen. De leerlingen bespreken wat er moeilijk was en welke oplossingen ze hebben gevonden.
 - 4/ Na deze eerste test wisselen de leerlingen van rol.
- Opmerking/** de techniek van de rug-aan-rugtekening kan ook buiten worden herhaald, door zich toe te spitsen op stedelijke landschappen of details van gevels, van een plein, ...

materiaal

A3-blad / schrijflank / potlood + gom + puntenslijper

steekkaart 5/ nuances... nuances

doelstellingen

- > Een inventaris opstellen van de kleuren in een stedelijk landschap.
- > Vaststellen welke kleurengamma's het meest worden gebruikt.
- > Wijzen op kleurnuances en uitlopende kleuren.

tips

- 1/ Een kleurenwaaier uitdelen waaruit de leerlingen de kleuren selecteren die ze tijdens een wandeling in de wijk aantreffen.
- 2/ Door de terugkerende kleuren te vergelijken en aan te duiden, ontstaat een specifieke kleurenwaaier van de wijk.
- 3/ De kleurenwaaier vergelijken met de kleuren die gebruikt worden in magazines over binnenhuisinrichting ("Feeling wonen"). Welke conclusies zijn hieruit te trekken?

materiaal

een kleurenwaaier per deelnemer

steekkaart 6/ oog voor detail

doelstellingen

- > Vaststellen van de aandacht die is besteed aan details.
- > Een element lokaliseren in de ruimte.
- > Ambachtelijke beroepen en hun deskundigheid naar waarde schatten.

tips

- 1/ Geleid bezoek aan een gebouw uitsluitend met behulp van een telescoop of een verrekijker. De leerlingen verplaatsen zich alleen maar met de ogen aan de vergrotende bril die op de maximale vergroting is ingesteld.
- 2/ Op elk strategisch punt van de locatie vraagt de leerkracht om in de kamer het een of ander detail te zoeken dat hij vooraf heeft uitgekozen. Om de leerlingen eventueel te helpen bij hun zoektocht, geeft hij aanwijzingen in welke richting ze moeten kijken of een algemene beschrijving van de plek waar het gezochte detail zich bevindt.
- 3/ De deelnemers laten beschrijven wat ze zien. De aandacht vestigen op het materiaal, de kleuren, de algemene vorm, de versieringen, de vormgeving, enzovoort.
- 4/ Bijkomende informatie geven over de beroepen die betrokken zijn bij het vervaardigen van wat de leerlingen bekijken.

materiaal

een sterk vergrotende telescoop of verrekijker per persoon

steekkaart 7/ fotoquiz

doelstellingen

- > De aandacht vestigen op de kwaliteit van de behandeling van het bouw materiaal en de afwerking.
- > Een analytische kijk op de gevel bevorderen.

tips

- 1/ Kijken naar een gevel met behulp van een “fotoquiz” die bestaat uit close-upfoto's van details. De leerlingen moeten proberen die details terug te vinden.
- 2/ Indien nodig een verrekijker gebruiken om de details te vinden.

materiaal

fotoquiz / eventueel verrekijkers

steekkaart 8/ het erfgoed, woordspel

doelstellingen

- > Een schrijfworkshop organiseren.
- > In contact treden met een monument, een huis, een gebouw, het dorp, los van de historische betekenis ervan.
- > Van dit stuk erfgoed een speelkameraad maken voor een woordspel voor groot en klein.

tips

- 1/ Naar de gekozen plaats gaan. Het is belangrijk om de "geest van de plek" te laten spreken en daarom moeten de voorgestelde oefeningen ter plaatse gebeuren (tenminste in de fase van het eerste ontwerp van de tekst).
- 2/ Vooraf gefotokopieerde schrijfsuggesties uitdelen.
- 3/ Het is mogelijk om de tekst in de klas te herwerken.
- 4/ Vrijwillig hardop voorlezen van de werkstukjes.

materiaal

schrijf of schrijfpapier en de bladen met de schrijfsuggesties
/schrijfplank / potlood + gom + puntenslijper

20 schrijfsuggesties

1/ Wat zei de steen toen de funderingen werden gegraven en gemetseld van het Hôtel Hannon? Druk dit uit in één woord of één zin.

2/ Het huis haalt herinneringen op: "Ik was klein toen ik in het dorp aankwam, ik hield ervan om het leven hier gade te slaan vanuit mijn vensters. Ik zag..." (Wat zag het huis?)

3/ Vul de tekst aan met telkens één regel.

De muur die ik het liefste heb, is...

Als ik naar hem toe ga om hem te strelen, zal hij...

Als ik ertegen leun, zal hij...

Maar als ik er een stukje steen uit haal, zal hij...

De muur houdt ervan om...

4/ Elke morgen ontwaakt de school en zingt ze hetzelfde refrein (vul aan):

Mijn stenen zijn blauw wanneer...

Mijn stenen zijn wit wanneer...

Mijn stenen zijn zwart wanneer...

Mijn stenen zijn rood wanneer...

Mijn stenen zijn okerkleurig wanneer...

5/ Vul de gaten in de tekst in.

Om (het gebouw van je keuze) te bouwen

Heb je..... nodig

Je moet..... nemen

in.....

Luisteren naar.....

van.....

En niet te vergeten.....

Om.....

steekkaart 8/

..... inslaan
 in.....
 Wachten tot.....
 van.....
 en kijken naar.....

- 6/** Chinees portret. Schets zo goed mogelijk het station van Schaarbeek, zonder het te beschrijven, maar door de volgende vragen te beantwoorden.
 Als mijn monument een kleur zou zijn, zou het... zijn. Waarom?
 Als mijn monument een dier zou zijn, zou het... zijn. Waarom?
 Als mijn monument een bloem zou zijn, zou het... zijn. Waarom?
 Als mijn monument een gerecht zou zijn, zou het... zijn. Waarom?
 Als mijn monument een drank zou zijn, zou het... zijn. Waarom?
 Als mijn monument een geur zou zijn, zou het... zijn. Waarom?
 Als mijn monument een seizoen zou zijn, zou het... zijn. Waarom?

7/ Verklaar vandaag eens je liefde aan een fontein...

- 8/** Kies in een gebedshuis een plek waar jij je het beste voelt. Baken voor je één vierkante meter af en kijk aandachtig naar wat je ziet, hoort, ruikt en voelt. Beschrijf dat alles en begin je tekst met: "In mijn hoekje, is er..." Begin nauwgezet te beschrijven en wanneer je pen vrijuit begint te schrijven, laat je je gedachten vrij stromen en zet ze op papier.

9/ "Wanneer de Infante Isabellestraat (onderaan het Koningsplein) opnieuw wakker wordt, is ze 700 jaar oud." Bedenk een verhaal dat begint met deze zin.

- 10/** Beeld je in dat jij het justitiepaleis bent en dat je er genoeg van hebt om daar alleen te staan... Kruip in de huid van het gebouw: stel je voor hoe het zich voelt, waar het aan denkt en wat het voelt...
 Vertel in de eerste persoon het avontuur van het gebouw!

11/ Schrijf een haiku over het mooiste bouwwerk in je wijk. Haiku = een Japans gedicht van drie vrije regels met respectievelijk 5, 7 en 5 lettergrepen.

12/ Je zit aan de voet van de Koninklijke Sint-Mariakerk wanneer ze je plotseling toefluistert: "Ik voel me alleen, ik ben nergens goed voor." Je probeert haar te troosten alsof ze je beste vriendin is.

13/ Vul de zin verder aan: "Het huis heeft zijn deuren geopend en... (Wat gebeurt er?)"

14/ De toren van het stadhuis zou graag eens de hemel aanraken. En jij?

15/ Jij bent een toerist die voor het eerst in Schaarbeek komt. Wat is je eerste zin?

16/ Je bent een clandestiene vluchteling die voor het eerst in Brussel komt. Wat is je eerste zin?

17/ De Congreskolom spreekt je aan: vul aan met één of maximaal twee regels.
 Ik herinner mij...
 Ik kan mij niet meer herinneren...

steekkaart 8/

Ik heb altijd...
Ik heb nooit...
Ik zie...
Ik zie... niet
Ik weet...
Ik weet niet...
Ik wil...
Ik wil niet...
Ik vraag mij af...
Ik haat...
Ik houd van...
Ik probeer...
Ik probeer niet...

18/ Verzin een recept dat het gebouw van de Kruidtuin weergeeft. Vergeet niet de ingrediënten op te geven en hoeveel je ervan nodig hebt. Gebruik culinaire woordenschat voor de bereidingswijze.

19/ Wie ben ik? Maak een raadseltje om het architecturale element te laten ontdekken dat jij hebt gekozen. Antwoord daarvoor op de volgende vragen:
Welke zijn je beste eigenschappen?
Wat is je geliefkoosde kleur, waarom?
Indien je elders zou kunnen wonen, waar zou je dan willen wonen?
Wie zijn je beste vrienden, waarom?
Wat zie je recht tegenover je?
Wat doe je in het leven?
Heb je mij herkend? Ik ben ...

20/ Schrijf een brief waarin je het uitmaakt met de Kleine Zavel.

om u te helpen

instellingen bevoegdvoor het brusselse erfgoed

DIRECTIE MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Sinds 1989 is de bescherming van monumenten en landschappen een gewestelijke bevoegdheid. De belangrijkste opdrachten van de Directie Monumenten en Landschappen van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn: de vrijwaring van het onroerend erfgoed (monumenten en landschappen), de aanvragen inzake restauratiewerken aan het beschermde erfgoed behandelen en toezien op de goede uitvoering ervan, het archeologische erfgoed beheren, het publiek informeren en sensibiliseren (Open Monumentendagen, tentoonstellingen, publicaties, e.d.) <http://www.monument.irisnet.be/>

KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST (KCML)

De commissie werd opgericht in 1835 en heeft als belangrijkste opdracht het uitbrengen van adviezen, zowel over beschermingsvoorstellen als over aanvragen tot het uitvoeren van werken aan al dan niet beschermd erfgoed. <http://www.kcml.be/>

/6

verenigingen die didactische activiteiten aanbieden
om het brusselse erfgoed te leren kennen

ABCVZW – ART BASICS FOR CHILDREN

A. Dansaertstraat 98, 1000 Brussel / Tel. +32 2 502 00
27mail@abc-web.be / <http://www.abc-web.be>

ARAU – ATELIER DE RECHERCHE ET D'ACTION URBAINES

Adolphe Maxlaan 55, 1000 Brussel / Tel. + 32 2 219 33 45
info@arau.org / <http://www.arau.org/>

ARKADIA.BE

Munthofstraat 120, 1060 Brussel / Tel +32 2 537 67 77
info@asbl-arkadia.be / <http://www.asbl-arkadia.be>

BABELBUS vzw

Thujjastraat 12, 1170 Brussel / Tel. +32 2 673 18 35
busbavard@skynet.be / <http://www.busbavard.be/>

/6

colofon

ERFGOEDKLASSEN EN BURGERSCHAP

<http://www.erfgoedklassen.be>

LA FONDERIE

Ransfortstraat 27, 1080 Brussel / Tel. +32 2 410 99 50
parcours.lafonderie@skynet.be / <http://www.lafonderie.be>

KOREI vzw

Alverdries 1, 1653 Dworp / Tel. +32 2 380 22 09
Korei@skynet.be / <http://www.korei.be>

PATRIMOINE À ROULETTES asbl

Tél. 0476 98 86 94 / patrimoinearoulettes@gmail.com
<http://www.patrimoinearoulettes.be>

PRO VELO

Het fietsershuis in Brussel
Londenstraat 15, 1050 Brussel / Tel. +32 2 502 73 55 /
info@provelo.org / <http://www.provelo.org>

concept Patrimoine à roulettes asbl

redactie Yves Hanosset

correcties Cristina Marchi

nederlandse vertaling Lieve De Meyer

lay-out Dominique Hambÿe

illustraties en foto's de leerlingen van klas 5 A
van de gemeenteschool nr.1 van Schaarbeek

workshop "Geïllustreerd album" Laurence Afano

documentaire gemaakt door Jacques Borzykowsky,
een productie van het "Centre Vidéo de Bruxelles".

Uitgegeven met steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
Directie Monumenten en Landschappen.